

panelið

Bygdamenning, centralisering og decentralisering

Føroyar verða minni og samfelagið fátækari fyri hvørja litla bygd, ið doyrt út. Nú í mong ár hevur fólkastreymurin gingið móti teimum stórru plássunum, og i dag eru fleiri bygdir so niðrunðir-komnar í fólkatali, at verður ikki okkurt gjørt í bræði fyri at bjarga teimum, hava tær ikki annan kjans enn at hvørva av kortinum. Tær mugu teljast í skaranum, har vit frammanundan m.a. hava Skalatofir, Skarð, Blankaskála, og Slætta-nes.

Henda gongd í búsetingarmynstrinum hevur opnað eyguni á politikk-arunum fyri, at tað er neyðugt at reka ein miðvisan bygdamenningar-politikk. Henda broyting í ti politisku støðuni hevur ikki verið uttan úrslit, men enn kann neyvan sigast, at hesin politikkur er nóg miðvisur.

Fara vit 20 til 40 ár aftur í tíðina, var hugligt at búgva á bygd. Menn fóru burtur um várarnar við sluppunum og komu aftur um heystið í rættari tíð at taka upp epli, ganga fjøllini og um veturin annars at avrika tað heimaar-beiði, sum var neyðugt.

Ein stórbroyting kom í á hesum øki, tá føroyingar fóru undir at byggja stál-línuskip í seinnu helvt av 50-unum. Skipini kundu ikki liggja fyri teym um veturin, og menn boyddust at vera burtur so at siga alt árið. Kona og børn

royndu sum longest at gera heimaarbeiðið og halda liv í kúnni, men sum fráleið troystaðust tey. Tað var lættari og høgligari at flyta til tey stórru plássini, hagar skipini komu, og har tey kundu vera saman við manni og pápa teir fáu dagar, hann var heima.

Hini, sum vóru eftir á bygdonum, livdu at kalla bert av jørðini. Bjørgini fingi minni og minni týðning. Og tað er avmarkað, hvussu mong kunnu vera á bygd, tá einans jørðin er at líta á.

Vit kunnu býta bygdirnar í tveir bólkar: tær, sum hava færri enn 500 íbúgvur, og tær, ið hava 500 til 1500 íbúgvur. Hjá teimum seinnu stendur ikki so illa til. Hesi seinastu árinu hava mangar av hesum bygdonum fingið hópin av fiskiforum, størri og smærri, og haraftrat eru bygd ella útbygd flakavirki í Norðdepli, Fuglafirði, Lørvík, Runavík, á Toftum, Eiði, í Haldórsvík, Vestmanna, Miðvági, Skopun og á Tvøroyri. Harumframt eru ella verða bygd fiskavirki á Strondum, Sandi og í Nólsoy.

Fyri hesar miðalstóru bygdirnar er eisini galdandi, at tær hava gott ferðasamband, fleiri hava nýmótans skúlar, og allar hava møguleikar at senda síni børn — tóat tey búgva heima — á framhaldsskúlar.

Eisini onnur virki enn

fiskavirki eru stovnað á hesum bygdonum, og tað er sum heild skilligt, at í hesum bólkinum av bygdonum er menning og gróður.

Verri er státt á teimum smærru bygdonum. Mangan verður ført fram, at fólk keða seg, tí flyta tey — teimum leingist eftir dansihølum, biohølum, bilum og knallertum. Hetta tykir mær líka skeið sum at føra fram, at føroyingar flyta til Danmarkar, av tí at teir vilja sleppa at siggja sjónvarp. Fólk trívast vanliga best í síni heimbygð, men sjálvandi dæmar teimum væl at sleppa ein túr til Klaksvíkar, Havnar ella annað stórplass — eins og føroyingar yvirhøvur trívast best í Føroyum, hóast teir onki hava ímóti at skemta sær í nakrar dagar í Reykjavík ella Keypmannahavn.

Tað, sum fyrst og fremst er avgerandi fyri trivnaðin hjá íbúgvunum, er, at møguleiki er fyri lønandi vinnu í heimbygðini ella so stutt frá, at tað framvegis er ein fyrirminur at búgva á sínum føðiplassi.

Sum fyrr nevnt er jørðin nógvastaðni ov lítið grundarlag fyri einum stórum fólkatali, og haraftrat verður jarðarbrúkið røkt á ein slíkan hátt í dag, at inntøkan í mun til arbeiðið er nógv lægri enn í øðrum vinnugreinum. At nevna broytingar í ognarvirs-kiftunum er hættisligt, men tað mátti borið

Vit fara nú undir eitt nýtt evni í panelinum: Bygdamenning. Fyrsta panelið um hetta evnið skrivur Finnogi Isaksen, landsstýrismaður.

Øll sum hava hug at siga sína hugsan um spurningar, sum hava við hetta evnið at gera, eru vælkomin at skriva til panelið.

til við lógum og reglum at stíla so fyrri, at jørðin skal nýtast, og hvussu hon skal nýtast, herundir uttanbyggjajørðin. Frá almen-nari síðu átti haraftrat at verið tikið stig til at skipa jarðarbrúkið á samvinnugrundarlagi, so at arbeiðið gjørdist minni bundisligt í hesi vinnu.

Tað verður neyðugt við nýskipanum og iløgum í landbúnaðin. Men ongin skaði er í pengunum. Eitt samfelag, sum í mestan mun er ført fyri at føða seg sjálvt, er væl fyrri, um bakkøst koma.

Afturat hesum mugu bygdirnar fáa aðrar vinnu-møguleikar. Tær kunnu í hesum føri býttast í triggjar bólkar: 1) Bygdir, sum hava møguleika fyri sjóvinnu. 2) Bygdir, sum hava møguleika at røkja sjóvinnu frá granna-plássum. 3) Bygdir, ið ikki hava møguleika fyri sjóvinnu.

Funningsfjórður er lítill bygd, men náttúran er so háttáð har, at onki er til hindurs fyri at røkja útróður umframt at hava jarðarbrúk.

Viðareidi er eisini lítill bygd, men lendingarmøguleikarnir eru vána-ligir. Her er tó gjørligt at røgva út frá grannabygdonum Hvannasundi og Norðdepli.

Kalsoyggjin kann takast sum dømi um tann triðja bólin. Har er ikki og

verður neyvan gjørligt at gera eina líkinda havn. Tí er onki rimuligt í tí, at kalsoyingar skulu røgva út.

Her er tørvur á einum arbeiðsbýti millum bygdirnar. Tær, ið hava góðan ella nokurlunda góðan kjans at hava útróður, eiga at koma í aðru syftu, tá smávirki skulu byggjast. Hesi eiga í staðin at verða lögð á teimum plássum, sum av natúrligum orsökum ikki kunnu røkja sjóvinnu. Fleiri dømi eru um, at tað ber væl til at hava slík smávirki á smábygdonum — nevast kunnu bert Marinplast í Kaldbak, Handskavirk-ið í Haralssundi og Skinnvirkið í Svinoy.

Annað enn arbeiði hevur sjálvsagt týðning fyri trivnaðin. M.a. eiga øll børn at hava rætt til at ganga í skúla síni barnár í heimbygðini, vegir eiga at gerast til tey pláss, sum enn ikki hava veg (um tað annars er møgult), og strandferðslan eigur at røkja ferðasambandið á besta hátt (á hesum báðum seinastu økjum hevur verið stór framgongd tey seinastu árin).

Stutt sagt: samferðslan til og frá bygdonum má vera í lagi, havnir mugu byggjast har tað er gjørligt, bygdirnar skulu hava skúla, landbúnaðurin má rekast á samvinnugrundarlagi, smávirki mugu

Í dag:

Finnogi Isaksen

— Tað verður neyðugt at gera bygdamenningar-politikk til eitt málsoki fyri seg — undir einum landsstýrismanni. Tásani kann hesin politikkur gerast miðvisur, skrivur Finnogi Isaksen, landsstýrismaður m.a.

stovnað á smáum og miðalstórum bygdonum.

Hetta er bygdamenningar-politikkur.

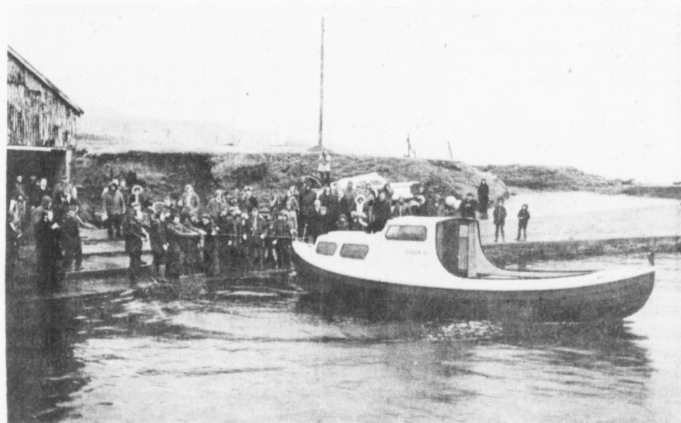
Núverandi landsstýri setti sær fyrri at føra ein »miðvisan« bygdamenningar-politikk. Tað er ikki sørt, sum er komið av skafti, men ein vansi er, at kommunumál hoyra undir ein landsstýrismann, idnaðarmál undir ein annan, skúla- og strandferðslumál undir tann triðja, landbúnaður undir tann fjórða o.s.fr.

Tað verður neyðugt at gera bygdamenningar-politikk til eitt málsoki fyri seg — undir einum landsstýrismanni. Tásani, kann hesin politikkur gerast miðvisur.

Finnogi Isaksen

Fleiri av teimum stórru bygdonum hava fingið flakavirki. Henda myndin er av flakavirkinum Lynfrost í Runavík

Fyrsta áttamannafarið hjá Marinplast í Kaldbak verður flotað. Marinplast er eitt dømi um eitt smávirki í eini minni bygd